

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza İşleri Genel Müdürlüğü

Sayı : 19120602-010-06-02-0112-2015-409

20/02/2015

Konu : Fikrî ve Sınai Hak İhlallerine İlişkin Suçlarda
Cumhuriyet Savcılarının Uzmanlaşması ve Bu
Alanda Devletin Vergi Kaybının Önlenmesi

GENELGE
NO: 160

Fikrî ürün üzerindeki hakların korunması temeline dayanan fikrî ve sınai haklar hukuku (patent, marka, tasarım, coğrafi işaret, yeni bitki çeşidi, entegre devre topoğrafyası, veri tabanı üzerindeki haklar, eser sahibinin hakları, bağlantılı haklar vb.) fikrî ve sınai hak sahibinin belirlenmesini, yetkilerini, bu hakların korunmasını ve bunların çeşitli hukuki işlemlere konu olmasını düzenlemektedir.

Fikrî ve sınai haklar, insanın fikrî çalışmalarıyla ortaya koyduğu ürünler üzerindeki çeşitli hak ve menfaatlerin korunması suretiyle fikrî emek ve çalışmaların teşvik edilmesi felsefesine dayanmakta olup bu sayede kültür, sanat ve teknoloji alanında gelişme sağlandığı gibi üretim ve piyasadaki rekabetin arttırılmasında, kültürel yaşamın geliştirilmesinde ve teknolojinin yaygınlaştırılmasında da sözü edilen haklar önemli bir rol oynamaktadır.

Fikrî ürün üzerindeki hakların korunmasının temelinde bunların insanın en doğal hakkı olması gerçeği yatmaktadır.

Nitekim, 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 27 nci maddesinin birinci fıkrasında; "Herkes toplumun kültürel faaliyetlerine katılmak, güzel sanatlardan haz almak, bilim alanındaki ilerleyişe katılmak ve bunlardan yararlanmak hakkına sahiptir." İkinci fıkrasında ise; "Herkes, vücuda getirdiği her türlü bilim, edebiyat ve sanat eserlerinden doğan manevi ve parayla ölçülebilir menfaatlerinin korunmasını isteme hakkına sahiptir." ifadelerine yer verilerek kim tarafından meydana getirilmiş olursa olsun, fikrî ürün sahibinin hakları gibi, bireylerin bu ürünlerden yararlanma hakları ile fikrî ürün üzerindeki manevi ve mali hakların kişinin en temel insan hakları arasında olduğu vurgulanmıştır.

Son yıllarda fikrî ve sınai hakların dünya ticaretindeki rolünün artması nedeniyle bu hakların korunmasına uluslararası bir standart getirilmesi amacıyla, 15 Nisan 1994 tarihinde Dünya Ticaret Örgütünü Kuran Anlaşmanın eki olarak Ticaretle Bağlantılı Fikrî Mülkiyet Hakları Anlaşması (Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights- TRIPS) kabul edilmiştir. Fikrî ve sınai hakların uluslararası alanda minimum seviyede korunmasını amaçlayan TRIPS Anlaşmasını ülkemiz, 31/12/1994 tarihinden geçerli olmak üzere onaylamıştır.

Öte yandan, Avrupa Birliği (AB) tam üyeliğine aday olan ülkemiz, Gümrük Birliğine ilişkin I/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı ile mevzuatımızı fikrî ve sınai haklarla ilgili AB mevzuatına uyumlaştırma taahhüdü altına girmiştir.

Fikrî haklar alanında hukukumuzdaki en temel düzenleme, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu olup, anılan Kanunda yukarıda sözü edilen uluslararası yükümlülüklerimizin bir gereği olarak çeşitli değişiklikler yapılmıştır.

Sınai haklar alanında ise; 24/6/1995 tarihli ve 551 sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KHK), 24/6/1995 tarihli ve 554 sayılı Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında KHK, 24/6/1995 tarihli ve 555 sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında KHK, 24/6/1995 tarihli ve 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında KHK, bu KHK'lere ceza hükümlerinin eklenmesi hakkında 7/11/1995 tarihli ve 4128 sayılı Kanun, 8/1/2004 tarihli ve 5042 sayılı Yeni Bitki Çeşitlerine Ait İslahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun, 22/4/2004 tarihli ve 5147 sayılı Entegre Devre Topografyalarının Korunması Hakkında Kanunla düzenlemeler yapılmıştır.

Böylece, hem TRIPS Anlaşması ve I/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararının gerekleri yerine getirilmiş hem de etkin ve çağdaş bir fikrî ve sınai haklar sistemi kurmak için yasal alt yapı oluşturulmuştur.

Diğer taraftan, günümüzde suç ekonomisinde önemli bir yer tuttuğu görülen fikrî ve sınai hak ihlallerinin, insan hayatı ve sağlığını etkileyen ürünlerin de dâhil olduğu pek çok pazarda söz konusu olabildiği, hukuka aykırı olarak işleyen böylesine bir pazarda Devletin çok büyük vergi kayıplarının ortaya çıktığı, sözü edilen ihlaller nedeniyle ülke ekonomisinin olumsuz etkilendiği ve suçla mücadelede daha etkili önlemlerin alınması gerektiği bilinmektedir.

Devletin vergi kaybının önlenmesi amacıyla düzenlenen 213 sayılı Vergi Usul Kanununun "Vergi ehliyeti" kenar başlıklı 9 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan; "Vergiyi doğuran olayın kanunlarla yasak edilmiş bulunması, mükellefiyeti ve vergi sorumluluğunu kaldırmaz." şeklindeki hükümden, fikrî ve sınai hak ihlaline konu eylemlerin kanunlarla yasaklanmış olmasının, ihlali gerçekleştiren faillerin vergi yükümlülüklerini ortadan kaldırmayacağı anlaşılmaktadır.

Özellikle, son yıllarda teknoloji alanındaki gelişmeler, internet ortamında iletme konu olan şiir, müzik, resim, film gibi fikrî hak konusu eserlerden; genler, hücreler gibi doğal ortamlarından izole edilmiş materyallerle yapılan buluşlar; içinde karmaşık bilgisayar programları veya entegre devre topografyalarını barındıran cihazlara kadar teknoloji ile çok yakından ilgili olan fikrî ve sınai haklar hukukunu etkilemektedir.

Bu etkileşimin doğal sonucu olarak hukukun bu alanı, hak kayıplarına sebebiyet verilmemesi, soruşturmanın tam ve etkili yapılabilmesi bakımından uzmanlaşmanın önemli ve zorunlu olduğu bir hukuk dalı hâline gelmiştir.

Fikrî ve sınai haklar hukukunun gerektirdiği uzmanlaşma ihtiyacı dikkate alınarak ülkemizde ilk defa 2001 yılında fikrî ve sınai haklar hukuk ve ceza mahkemeleri kurulmuştur. İlk derece mahkemelerinde sağlanan uzmanlaşmanın, bu hakların ihlali ile ilgili soruşturmaları yürüten Cumhuriyet başsavcılıklarında da sağlanması önem arz etmektedir.

Bu itibarla;

1- Cumhuriyet başsavcılarınca, fikrî ve sınai hak ihlalleri ile ilgili soruşturmaların etkin ve hızlı şekilde gerçekleştirilmesi için bu alanda soruşturmaları yürüten Cumhuriyet savcılarının uzmanlaşmasının sağlanması amacıyla;

a) Fikrî ve sınai hak ihlalleriyle ilgili bir yıllık toplam soruşturma sayısı 500'den fazla olan yerlerde, fikrî ve sınai haklarla ilgili soruşturmaları yürütmekle görevli bir "fikrî ve sınai haklar bürosu" oluşturulması,

b) Ayrı bir büro oluşturulmasını gerektirecek kadar iş yoğunluğu olmaması hâlinde, fikrî ve sınai haklarla ilgili soruşturmanın mevcut bürolardan birine veya belirli Cumhuriyet savcısına verilmesi,

c) Cumhuriyet başsavcılıklarının çocuk bürolarında görevli Cumhuriyet savcılarının birden fazla olması hâlinde, çocukların işlediği fikrî ve sınai haklarla ilgili suçlara bakmakla bir veya bu konudaki soruşturma evrakının yoğunluğuna göre daha fazla sayıda Cumhuriyet savcısının görevlendirilmesi,

2- Fikrî ve sınai hak ceza davalarına bakan mahkemelerce verilen ve kesinleşen kararların birer örneğinin, vergi dairesi başkanlıklarına, o yerde vergi dairesi başkanlığı bulunmaması hâlinde ise defterdarlıkların gelir müdürlüklerine iletilmesi,

3- Devletin vergi kayıplarının önlenmesi ile fikrî ve sınai hakların etkin bir biçimde korunmasının sağlanması bakımından konuyla ilgili mücadele eden farklı kurum ve kuruluşlarla koordinasyon sağlanmak suretiyle fikrî ve sınai hak ihlalleri ile etkili bir şekilde mücadele edilmesi, hak ihlallerinin tespiti hâlinde, durumdan hak sahibinin de haberdar edilmesi,

Konularında gereken dikkat ve öznenin gösterilmesini rica ederim.

Bekir BOZDAG
Bakan